

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ВИШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ
РАЛИЦА НЕГЕНЦОВА

Е К С П Е Р Т Н О М Н Е Н И Е

на Румен Ненков по решението на Общото събрание на адвокатите в страната
относно популяризиране и утвърждаване на фигурата „личен адвокат“

Уважаема госпожо Негенцова,

Конституцията признава на физическите и юридическите лица, правото на защита срещу неоснователните посегателства върху тяхната правна сфера (вж. чл. 56 и чл. 117, ал. 1). Основният закон свързва ефективното упражняване на това право с достъпа до квалифицирана правна помощ, която в повечето случаи се предоставя от правоспособните адвокати. По силата на чл. 134, ал. 1 изр. 2 от Конституцията адвокатурата е призвана да подпомага гражданите и юридическите лица при защитата на техните права и законни интереси. Поначало потребителите на правна помощ сами определят начина, по който да бъде организирана, а това включва и персонализирането на лицето, което да подпомага тяхната защита. Затова правото на избор на адвокат-защитник е утвърдено като задължителен елемент на справедливия процес в основополагащи и обвързващи страната международни актове (вж. чл. 6 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи и чл. 14 от Международния пакт за гражданските и политическите права). Държавата чрез закон може да ограничи това право само в изключителни случаи – когато в интерес на правосъдието това се налага за нуждите на лица в относително уязвимо положение, които поради обективни или субективни причини не са сключили договор за правна помощ с избран от тях адвокат. Този подход е възприет от общността на демократичните държави и се прилага и у нас. На практика правото на нуждаещия се от правна помощ да избере лицето, което да го подпомага при осъществяване на защитата на неговите права и законни интереси е стеснено единствено при предоставяне на финансираната от държавата правна помощ на основания, изрично посочени в закон (вж. чл. 2, 4 и 5 от Закона за правната помощ). Всеобхватни и необосновани с ясно посочени причини ограничения на правото на избор на адвокат са абсолютно недопустими както по силата на българската конституцията, така и по задължителните за страната международни договори.

Всеки адвокат, избран от нуждаещия се от правна помощ гражданин да го подпомага при защитата на неговите права и законни интереси, без никакво съмнение автоматически по същество се превръща в „личен адвокат“ на своя доверител. В този смисъл препоръката на Общото събрание на адвокатите в страната към Висшия адвокатски съвет за „провеждане на широка медийна кампания за издигане на

адвокатската професия“ би могла да се тълкува единствено в контекста на убеждаването на обществото, че компетентната подкрепата от адвокат е абсолютно необходима предпоставка за ефективното реализиране на правото на защита. В никакъв случай обаче решението не може и не следва да се тълкува, колкото и неясно да е формулирано, като призив към Висшия адвокатски съвет за инициране на законови промени, насочени към институционализиране на нова правна фигура, наречена „личен адвокат“. Поне на мен не ми е известно подобен правен институт да е въведен и да се прилага в друга държава.

Допускам някои колеги да правят аналогии с института „общопрактикуващ лекар“, но намирам, че съществуват редица правни основания, които изключват този подход. Първо, фигурата „общопрактикуващ лекар“ представлява елемент на визираното в чл. 52, ал. 1 от Конституцията здравно осигуряване, вменено като конституционно задължение на държавата, докато основният закон нито предвижда, нито изисква правната помощ, предоставяна от адвокатурата, да се изгради върху принципа на всеобщото осигуряване, покриващо риска от възникването на определени събития. Второ, услугите на общопрактикуващия лекар са необходими както за непосредствено лечение или профилактика на заболявания, така и при необходимост като трансмисия към достъпа до други лекари със специална квалификация. Българската адвокатура обаче не е разделена на различни категории адвокати. Трето, гражданите не са лишени от правото да изберат личния си лекар, както и по свое усмотрение да го сменят, но само в определен период от годината. Това се налага, за да може осигурителната система да работи безпрепятствено и в случаите на неотложност при внезапно влошаване на здравословното състояние на осигурения. Такъв подход по отношение на адвокатските услуги, които се финансират от потребителите, а не от държавата както е по Закона за правната помощ, е неоправдан и неподходящ. Можем само да си представим какъв хаос би настъпил, ако със закон гражданите бъдат задължени предварително да посочат своя „личен адвокат“, който при конкретно възникнала нужда ще се наложи да сменят, най-малкото защото в самото адвокатско съсловие обективно съществува специализация по правна материя.

В заключение намирам, че така както е формулирана в решението на общото събрание на адвокатите в страната идеята за институционализиране чрез закон на фигурата „личен адвокат“ от една страна е несъвместима с Конституцията и международните задължения на страната, а от друга – не отговаря на обществения интерес от достъп до квалифицирана адвокатска помощ, предоставяна в условията на конкурентност, а също така, не на последно място, и на интересите на адвокатурата като правозащитна организация.

София, 29.01.2020 г.

ЕКСПЕРТ: Румен Ненков